

Bedreigde dieren

Bij een bedreigd dier denk je misschien aan een hertje dat in de loop van een geweer kijkt. Maar het Wereld Natuur Fonds spreekt van een bedreigd dier als de hele diersoort met uitsterven wordt bedreigd. Sommige van die bedreigde dieren zijn erg bekend, zoals de panda en de neushoorn. Andere zijn minder bekend, zoals het Tibetaanse antilope en de spix'-ara. Er zijn zelfs dieren die dreigen uit te sterven zonder dat ze een naam hebben gekregen. Dit informatieblad vertelt je waardoor dieren bedreigd worden en wat we kunnen doen om bedreigde dieren te redden.

In het begin van de 20e eeuw was de bergzebra bijna uitgeroeid. Nu zijn er weer een paar honderd.

Van de wereld

Tyrannosaurus, mammoet, sabeltandtijger. Allemaal dieren die in een ver of iets minder ver verleden zijn uitgestorven. Het verdwijnen van diersoorten hoort bij de natuur, net zo goed als het ontstaan van nieuwe. Maar de laatste jaren gaat het met het verdwijnen van dieren wel erg snel. Veel sneller dan er nieuwe soorten ontstaan. In de meeste gevallen ligt de oorzaak hiervan bij de mens. Dat wij zelf verantwoordelijk zijn voor het verdwijnen van diersoorten is pijnlijk. Maar het heeft ook een voordeel. Als wij de bedreiging veroorzaken, kunnen we die bedreiging ook wegnemen.

Vroeger was de ijsbeer in gevaar door de jacht, nu wordt hij bedreigd door de verandering van het klimaat.

Bedreigingen te lijf

Het Wereld Natuur Fonds probeert bedreigde dieren op allerlei manieren te beschermen. Hóe precies verschilt per diersoort en vooral: per bedreiging. Hierna lees je meer over de belangrijkste bedreigingen met daarbij één of meer voorbeelden van manieren waarop we die bedreigingen tegen kunnen gaan. Vaak gaan verschillende soorten bedreigingen samen. Gelukkig gaan verschillende manieren van bescherming meestal ook goed samen.

Ook griezelige dieren zoals de ratelslang verdienen bescherming.

Bedreigingen en oplossingen

Bedreiging: Dierenhandel

Het gebeurt nog elke dag, overal ter wereld, dat dieren uit hun natuurlijke omgeving worden geroofd om te worden verkocht. Levend of in stukken, afhankelijk van de vorm waarin ze op de zwarte markt het meeste opleveren. Sommige dieren brengen bijvoorbeeld veel geld op als exotisch huisdier, zoals papegaaien, apen en schildpadden. Van andere dieren zijn juist bepaalde onderdelen veel geld waard omdat mensen denken dat het geneeskrachtig is (tijger), of omdat ze het mooi vinden (koraal) of gewoon lekker (walvis). Ook worden veel dieren en planten verkocht als souvenir, zoals schelpen, koralen, krokodillenleer en andere 'exotische herinneringen'. Er zijn blijkbaar redenen genoeg om maar te blijven handelen in bedreigde dieren. Juist de zeldzame soorten leveren veel geld op. Zo wordt voor de handel de natuur leeggeroofd.

Beeldje van ivoor.

Oplossing A: CITES

Stroppers zijn moeilijk aan te pakken omdat ze vaak hun slag slaan in verafgelegen en ontoegankelijke gebieden. Tegen de handel in bedreigde dieren kun je meestal makkelijker optreden. Daarom hebben bijna 170 landen samen afgesproken om de internationale handel in bedreigde dieren en planten beter te regelen. Alle bedreigde en kwetsbare soorten zijn op een speciale lijst gezet: de CITES-lijst. CITES is de Engelse afkorting van 'verdrag over de internationale handel in bedreigde soorten'. De dieren en planten (of delen daarvan) die op de CITES-lijst staan mogen niet, of alleen met speciale vergunningen, worden verhandeld. Voor een aantal diersoorten werkt deze wettelijke bescherming goed. Zo nam de stroperij van olifanten sterk af nadat in 1989 de internationale handel in ivoor werd verboden voor alle landen die op dat moment het CITES-verdrag hadden ondertekend.

De stroperij van Afrikaanse olifant is afgenomen sinds het verbod op de handel in ivoor.

Oplossing B: TRAFFIC

Soms werkt alleen een handelsverbod niet goed genoeg. Bijvoorbeeld omdat handelaren stiekem bedreigde dieren een land binnensmokkelen. Om het smokkelen en de zwarte handel te stoppen heeft het Wereld Natuur Fonds samen met anderen TRAFFIC opgericht. TRAFFIC is een onderzoeksbureau dat illegale handel in bedreigde planten of dieren opspoot. Met deze informatie kan de politie de foute handelaren arresteren. TRAFFIC let daarnaast scherp op of alle landen zich wel aan het CITES-verdrag houden. Ook onderzoekt TRAFFIC of er nog nieuwe planten en dieren op de CITES-lijst moeten komen.

Oplossing C: Voorlichting

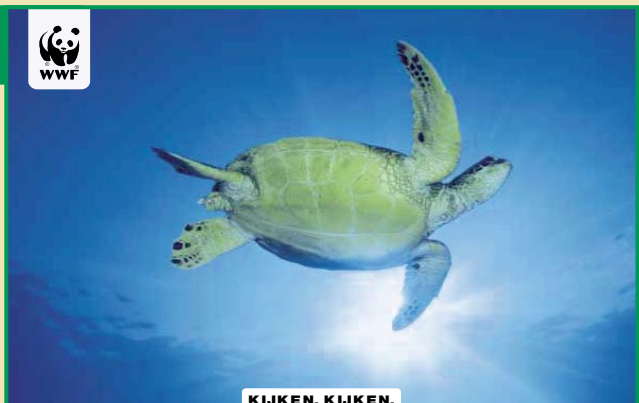
Je kunt allerlei dingen verbieden, maar dat werkt alleen als mensen ook echt weten dat iets verboden is. En waarom dat zo is. TRAFFIC en het Wereld Natuur Fonds werken samen met andere organisaties aan de voorlichting van reizigers over souvenirs uit het wild. Ook helpt TRAFFIC in veel landen om douaniers op te leiden.

Bedreiging: Jacht en visserij

Mensen hebben altijd al op dieren gejaagd. We zijn tenslotte alleseters. Daar komt bij dat veel mensen enge dieren liever kwijt zijn. In veel Westerse landen werd tot voor kort vaak elke slang en wolf gedood. Maar ook in Afrika en Amerika zijn jagers behoorlijk tekeergegaan. Europese sportjagers en cowboys hebben grote aantallen groot wild om zeep geholpen. Ook door de plaatselijke bevolking vangt veel wilde dieren. Omdat vlees van wild vaak goedkoper is dan het vlees van gefokte dieren en omdat ze dat altijd al hebben gedaan. Alleen is het aantal mensen nu erg toegenomen en het aantal wilde dieren juist een stuk afgenomen. Op nog veel grotere schaal worden zeedieren gevangen. In het verleden is er zoveel op walvissen gejaagd dat sommige soorten bijna zijn uitgeroeid. Ook zeeschildpadden zijn uit sommige zeeën bijna verdwenen. Maar vooral vissen worden met miljarden gevangen. Sommige vissoorten zijn door de visserij misschien wel even bedreigd als de tijger of de reuzenpanda. Daar komt bij dat vissers vaak zeedieren vangen die ze helemaal niet willen hebben, zoals dolfijnen.

Oplossing: Wetten en afspraken

Natuurlijke liefhebbers konden het niet langer aanzien dat allerlei diersoorten verdwenen en kwamen in actie. In 1961 werd het Wereld Natuur Fonds opgericht om bedreigde dieren overal op aarde te beschermen. Onder druk van de natuurbeschermers besloten veel landen om de jacht op bedreigde

KIJKEN, KIJKEN,

NIET KOPEN.

Veel souvenirs in exotische landen zijn gemaakt van bedreigde planten en dieren. Als we die blijven kopen, is het met het kijken snel afgelopen. Er staan trouwens fiske bootjes op de invoer van foute souvenirs. Meer weten? Kijk op www.wwf.nl.

PLANT EN DIER, TE MOOI VOOR EEN SOUVENIR.

Voorlichting over 'foute souvenirs'.

Veel vissen en andere zeedieren worden bedreigd door de visserij.

dieren in hun land te verbieden of natuurreservaten in te stellen. Een aantal bekende zoogdieren is door deze wetten op het nippertje gered. Zo kunnen de erg zeldzame Aziatische leeuw, de zuidelijke witte neushoorn en de walrus zich nu handhaven of zelfs in aantal toenemen. Verder helpt het Wereld Natuur Fonds oplossingen te vinden voor de (vaak illegale) jacht op wild door de plaatselijke bevolking. De wettelijke bescherming van bedreigde zeedieren is weer een

ander verhaal. Hierbij heeft het Wereld Natuur Fonds een belangrijke taak om de juiste kennis over soorten aan te dragen en internationale regels voor te stellen. Het Wereld Natuur Fonds werkt bovendien samen met bedrijven aan de ontwikkeling van een keurmerk voor vis. Visserijbedrijven die verantwoord omgaan met de hoeveelheid en soort vis die ze vangen, kunnen dit keurmerk (MSC) krijgen. Zo helpt het Wereld Natuur Fonds overbevissing tegen te gaan en vismethoden te vinden waarbij minder albatrossen, dolfijnen en zeeschildpaden per ongeluk in netten of aan haken belanden.

De meeste landen hebben afgesproken niet meer op walvissen te jagen.

Bedreiging: Woningnood

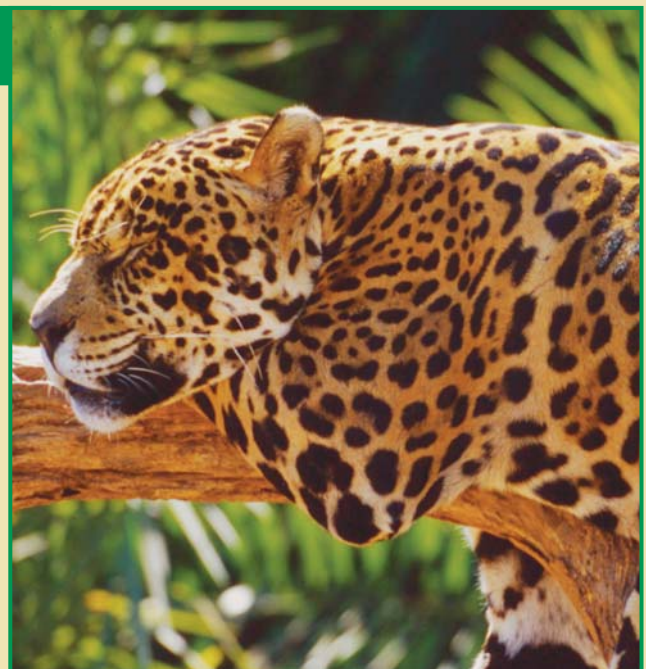
Als een bos wordt gekapt, verdwijnen de meeste planten en dieren die in dat bos wonen ook. Dat is logisch, want ook dieren en planten hebben ruimte nodig om te leven. De leefruimte voor dieren staat onder grote druk. De mensen hebben grond nodig om te wonen, gewassen te verbouwen en grondstoffen zoals hout te winnen. Uitgestrekte prairies zijn daardoor veranderd in akkers. Van de Europese oerbossen zijn er nog maar een paar over. En in de tropische oerwouden wordt nog steeds in een hoog tempo gekapt. De natuurgebieden die er nog zijn, worden vaak sterk door de mens beïnvloed. Overal zijn wegen, hekken, hoogspanningskabels, kanalen en dammen geplaatst. Voor veel dieren is de wereld daardoor een soort hindernisbaan geworden. Ze moeten zich bijna overal aanpassen of verhuizen. Soms hebben de mensen last van de wilde dieren, bijvoorbeeld als die zich te goed doen aan de hapklare brokken die wij ze met onze akkers en vee kuddes aanbieden. Die ruzies kunnen hoog oplopen, met doden aan beide kanten. In de theeplantages in het noorden van India komen elk jaar wel zestig mensen om als ze proberen de olifanten te verjagen.

Met het regenwoud verdwijnen de dieren die er leefden.

Oplossing: Beschermen leefgebied

Om de bedreigde dieren te redden is het noodzakelijk dat hun leefgebied behouden blijft. Het Wereld Natuur Fonds werkt daarom wereldwijd aan de bescherming en het herstel van belangrijke bosgebieden, moerassen en wereldzeeën. Daarvoor zijn 200 van de belangrijkste leefgebieden op aarde geselecteerd. Als we ervoor zorgen dat die natuurgebieden goed beschermd zijn of - als dat nodig is - worden hersteld, dan is daarmee ook het grootste deel van de dieren, de planten en hun leefgebieden veilig gesteld. Om zaken als houtkap, versnippering en verdroging tegen te gaan voert het Wereld Natuur Fonds regelmatig actie. Zo is er een houtkeurmerk ontwikkeld (FSC) om goed gekapt hout van fout gekapt hout te onderscheiden. Ook wordt er samengewerkt met de plaatselijke bevolking om conflicten met wilde dieren op te lossen.

Van de bescherming van het leefgebied van de jaguar profiteren ook veel andere dieren.

Bedreiging: Klimaatverandering

Klimaatverandering vormt een grote bedreiging voor veel diersoorten. Vooral voor dieren die al zeldzaam geworden zijn het net te veel zijn. Voor dieren die zijn aangepast aan een bepaald klimaat betekent een verandering bijna altijd een verslechtering. Zo kunnen ijsberen pas later het ijs op om te jagen doordat het langer duurt voordat het water dichtvriest. Hun jachtseizoen wordt daardoor korter en dat heeft weer tot gevolg dat er steeds vaker verzwakte beren worden aangetroffen. Voor trekvogels kan klimaatverandering de planning in de war gooien: op het moment dat er veel rupsen zijn, zitten ze nog op hun eieren; als ze jongen hebben, zijn die rupsen al verpopt. Andere diersoorten hebben soms juist voordeel als het ergens warmer wordt en er minder strenge winters zijn. Plaatselijk kan het dus voorkomen dat er bij klimaatverandering meer dieren en zelfs meer diersoorten komen, wereldwijd zal het aantal diersoorten sterk afnemen.

Bij de polen is de verandering van het klimaat duidelijk te merken.

Oplossing: Verstandiger omgaan met energie

Het Wereld Natuur Fonds werkt wereldwijd aan het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen: de belangrijkste veroorzakers van klimaatverandering. Dat doet het Wereld Natuur Fonds door te wijzen op de grote bedreiging van klimaatverandering voor de natuur. Maar ook door internationaal te pleiten voor goede afspraken over verstandiger gebruik van energie. Dat wil zeggen: het besparen van energie én het gebruik van duurzame energiebronnen, energiebronnen die niet snel op kunnen raken. Voorbeelden van zulke energiebronnen zijn zon, wind en water. Dat er veel energie kan worden bespaard laat het Wereld Natuur Fonds zien door het stimuleren van bijvoorbeeld de bouw van energiezuinige woningen en de productie van superzuinige auto's. Het gebruik van duurzame energiebronnen bevorderen we door samen met energiebedrijven te wijzen op het belang van groene energie: elektriciteit die is opgewekt met behulp van duurzame energiebronnen.

Elektriciteit gemaakt met windmolens geeft geen klimaatverandering.

Eiland-problemen

Op eilanden die ver van het vaste land liggen komen vaak unieke soorten planten en dieren voor. Deze eilandsoorten komen snel in de problemen als mensen er gaan wonen. Vooral de huisdieren die wij bewust of onbewust meenemen naar die verlaten oorden vormen een grote bedreiging. Op veel eilandjes in de Stille Oceaan leven bijvoorbeeld wel vogels, maar hebben zoogdieren nooit een poot aan land gezet. De vogels konden zich daardoor duizenden jaren lang verder ontwikkelen zonder dat ze zich druk hoefden te maken om kleine roofdiertjes die aan hun eieren knaagden of om grote roofdieren die op ze jaagden. Toen opeens de mens kwam opdagen met beesten als katten, honden en

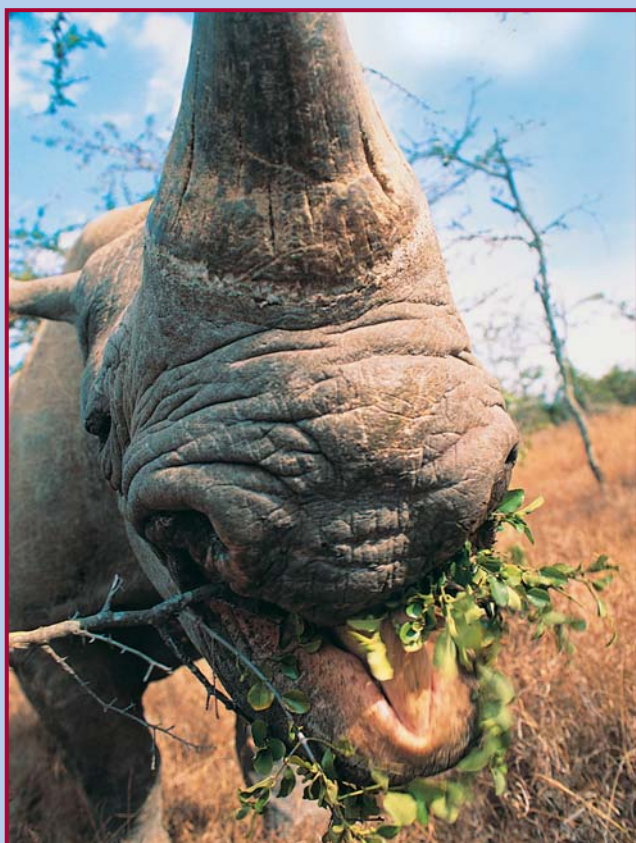
ratten was het snel gedaan met de rust. Unieke diersoorten die op kleine eilanden leefden, stierven uit nadat er mensen met huisdieren gingen wonen. Ook grotere eilanden, zoals Madagaskar en Nieuw-Zeeland, kregen te maken met die ongewenste gasten zoals fretten. Zelfs een continent als Australië lijdt nog steeds onder de import van konijnen, honden en paarden. Deze exoten (dieren die er van nature niet thuishoren) vormen onder meer een sterke bedreiging voor de buideldieren die vóór de komst van de moderne mens de dienst uitmaakten in dit afgelegen werelddeel. Andere plagen die de mens mee kan nemen op zijn wereldreizen zijn ziekten en parasieten. Met name bij zeldzame dieren kan zo iets ernstige gevolgen hebben. Een enkele virusziekte kan het einde betekenen van de laatste groep die nog van een soort aanwezig is.

Zeven speciale gevallen

Bij de bescherming van bedreigde dieren richt het Wereld Natuur Fonds zich op een paar soorten en soortengroepen in het bijzonder: tijger, zeeschildpadden, reuzenpanda, mensapen, olifanten, neushoorns en walvissen. Deze dieren hebben speciale aandacht nodig. Bovendien zijn ze goede 'ambassadeurs' voor belangrijke leefgebieden, zoals regenwouden en oceanen. Als die gebieden beschermd worden, profiteren alle andere dieren die daar leven mee.

orang-oetan

zwarte neushoorn

Mensapen

De mensapen - gorilla, orang-oetan, chimpansee en bonobo - lijken veel op ons. Een groot verschil is hun aantal: er zijn meer Drenten dan mensapen. De gorilla is de sterkste en grootste aap. Toch verliest deze krachtpatser het van de mensen. Van de westelijke laaglandgorilla, die in de regenwouden van Kongo-Brazzaville, Gabon en Kameroen leeft, zijn er nog ruim 100.000. Maar van de berggorilla zijn er nog maar zo'n 700 over. Al in 1968 is het Wereld Natuur Fonds gestart met een speciaal berggorilla-project in Rwanda. Ook in de aangrenzende delen van de Democratische Republiek Kongo en Oeganda zijn projecten opgezet. Alle overgebleven berggorilla's leven nu in beschermd gebied. Het Wereld Natuur Fonds doet ook veel voor de laaglandgorilla. Er zijn onder meer projecten om hun leefgebied te beschermen (onder andere in Kameroen) en om te veel houtkap tegen te gaan.

Orang-oetans leven in de regenwouden van Sumatra en Borneo. De orang-oetan is een echte bosbewoner die maar zelden de bomen verlaat. Geen wonder dat de houtkap en bosbranden in Indonesië en Maleisië deze mensaap ernstig bedreigt. In totaal leven er hooguit 60.000 orangs in het wild. Het Wereld Natuur Fonds steunt onderzoek en bescherming van de bossen op Borneo. Ook acties om alleen verantwoord FSC-hout te kopen helpen om het leefgebied van de orang-oetan te beschermen.

Meer in het infoblad 'Mensapen'.

Neushoorns

Al eeuwen wordt er op neushoorns gejaagd omdat hun hoorn een geneeskrachtige werking zou hebben. Hierdoor zijn de vijf neushoornsoorten sterk in aantal achteruitgegaan. Het Wereld Natuur Fonds zet zich al jaren in om de overgebleven neushoorns te redden. Door de reservaten waarin ze leven goed te bewaken, neushoorns van gevaarlijke naar veilige plekken te verhuizen en door het gebruik van neushoorn-medicijnen te ontmoedigen. Gelukkig zijn daarbij enkele successen behaald. De zuidelijke witte neushoorn en de Indische neushoorn zijn uit de gevarezone. De zwarte neushoorn neemt niet verder in aantal af. De Javaanse en Sumatraanse neushoorn blijven voorlopig nog uiterst zeldzaam.

Meer in het infoblad 'De neushoorn'.

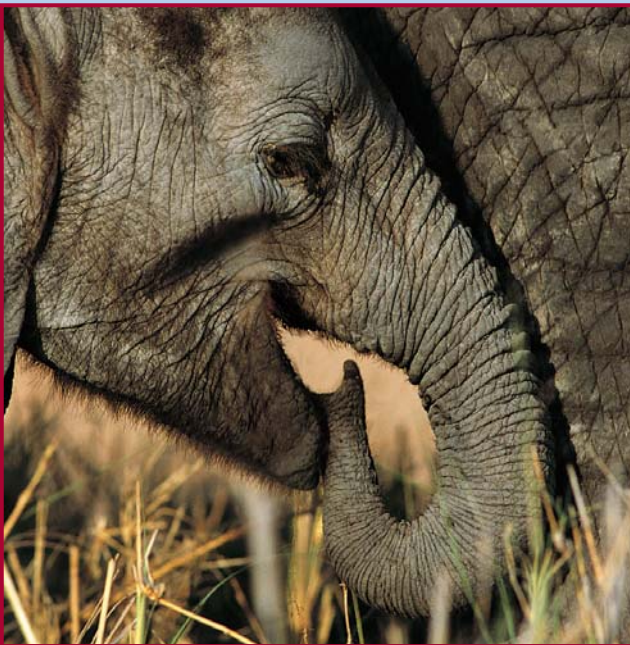

reuzenpanda

Reuzenpanda

Iedereen weet dat het Wereld Natuur Fonds al vanaf zijn oprichting vecht voor de laatste panda's. Dat is nog steeds nodig, want volgens schattingen zijn er nog maar zo'n 1600 panda's over in het wild. Ze leven in dichte bamboebossen op de bergellingen van Midden-China. Panda's eten eigenlijk alleen maar bamboe en kunnen alleen maar in die bossen overleven. Helaas blijft er door houtkap en landbouw steeds minder bamboebos over. Er zijn inmiddels wel panda-reservaten maar die worden nog niet allemaal goed genoeg beschermd. Het Wereld Natuur Fonds traint daarom nieuwe parkwachters en zoekt naar alternatieven voor de mensen die leven van houtkap, zoals bijvoorbeeld inkomsten uit kleinschalig toerisme of het kweken van paddenstoelen. Van goed beschermde reservaten zullen ook andere dieren in het bamboebos profiteren, zoals het muskushert en de kleine panda.

Meer in het infoblad 'De panda'.

Afrikaanse olifant, jong

Olifanten

Bij olifanten zit het goud in de mond. Het ivoor van hun slag-tanden is een zeer waardevol product. Vooral in Afrika zijn in het verleden duizenden olifanten per jaar gedood om hun lange slagtanden te bemachtigen. Pas na het verbod op de handel in ivoor in 1989 namen de enorme slachtpartijen af. Er zijn nog steeds een paar honderdduizend Afrikaanse olifanten, maar die leven bijna allemaal in het zuiden van het werelddeel. In de rest van Afrika zijn ze grotendeels verdwenen. De Aziatische olifant blijft sterk bedreigd omdat zijn leefgebied flink is afgenomen. Ook zijn er regelmatig problemen tussen boeren en olifanten. Vooral op plaatsen waar de olifanten niet meer via het bos naar andere gebieden kunnen trekken. Het Wereld Natuur Fonds helpt om onder andere langs de rivier de Kinabatangan op Borneo weer natuurlijke begroeiing terug te krijgen zodat de olifanten daar ongestoord - en zonder anderen te storen - kunnen reizen.

Meer in het infoblad 'De olifant'.

Bengaalse tijger, jong

Tijger

De tijger wordt ook wel de koning van de jungle genoemd. Vroeger bestond zijn koninkrijk uit alle beboste delen van Azië. Van de tropische mangrovewouden bij de Indische Oceaan tot de berkenbossen van Siberië. Nu komen er nog maar enkele duizenden tijgers voor. Het grootste deel leeft in beschermde bosgebieden in India. Het Wereld Natuur Fonds werkt veel samen met de Indiase overheid om de overgebleven tijgers beter te beschermen. Ook de samenwerking met de lokale bevolking is van groot belang. Vooral omdat een tijger niet ongevaarlijk is. Goede voorlichting en het betalen van schadevergoedingen helpen voorkomen dat boeren wraak nemen op tijgers die vee hebben gedood.

Stroperij blijft een groot probleem. Van oudsher worden boten en andere delen van tijgers gebruikt als medicijn. In landen als China en Taiwan is men bereid om veel geld voor tigermedicijnen te betalen. Hoewel de handel in tigerproducten verboden is, worden tijgers nog steeds illegaal afgeschoten. Het Wereld Natuur Fonds levert jeeps, motorfietsen en

andere noodzakelijke apparatuur aan parkwachters, zodat ze beter op zoek kunnen naar stropers in tijgerreservaten. Verder besteden het Wereld Natuur Fonds en TRAFFIC veel aandacht aan de opsporing van handel in tigerproducten en het onderzoeken van alternatieven voor tigermedicijnen.

Meer in het infoblad 'De tijger'.

warana (zeeschildpad)

Zeeschildpadden

Zeeschildpadden moeten aan land komen om hun eieren te leggen. Dat maakt ze kwetsbaar, want op het land zijn ze een gemakkelijke prooi voor mensen. Die eten hun eieren, stoppen de dieren in de soep of maken sieraden van hun schild. Daarnaast zijn er steeds minder plekken waar schildpadden ongestoord hun eieren kunnen leggen. Veel legstranden zijn veranderd in ligstranden voor de toeristen. Het Wereld Natuur Fonds voert in Indonesië, Peru, Suriname en de Middellandse Zee campagne om de legstranden geschikt te houden voor zeeschildpadden.

Meer in het infoblad 'Zeeschildpadden'

zuidkaper (walvis)

Walvissen

Tot enkele eeuwen geleden hadden walvissen niks te vrezen. Maar mensen met harpoenen brachten daar verandering in. Eeuwenlang zijn deze reuzen meedogenloos bejaagd. Vooral toen er harpoenkanonnen en motorschepen kwamen ging het mis. Veel soorten stierven plaatselijk uit en sommige zoals de blauwe vinvis en de Groenlandse walvis verdwenen bijna helemaal. Gelukkig werd net op tijd de walvisjacht aan banden gelegd en later zelfs grotendeels gestopt, onder andere op aandringen van het Wereld Natuur Fonds. Helaas planten walvissen zich erg langzaam voort. De meeste zijn nog steeds zeldzaam.

Veel van de soorten kleinere walvisachtige, waaronder dolfijnen en bruinvissen, hebben erg te lijden onder visserij. Ze raken per ongeluk verstrikt in netten en verdrinken. De vaquita - een kleine bruinvis van de westkust van Mexico - is daardoor uiterst zeldzaam geworden. Het Wereld Natuur Fonds helpt vissers om op dolfijn-vriendelijke vismethodes over te schakelen.

Meer in het infoblad 'Walvissen en dolfijnen'.

Uitgave:

Tekst en samenstelling:

Productie en eindredactie:

Vormgeving:

Fotografie:

Wereld Natuur Fonds 2007

Frits Vaandrager, Geert-Jan Roebers

Wereld Natuur Fonds, Cynthia van Zwol

PPC Almere, Hans van der Meulen

Canadian Wildlife Services, WWF-Canon: H el ne Petit, Pieter Lagendijk, Zig Koch, Wim van Passel, Bernard de Wetter, James Frankham, R.Isotti-A.Cambone, Martin Harvey, Carlos Drews, Michel Gunther.

Wereld Natuur Fonds
Driebergseweg 10
3708 JB Zeist
Postbus 7
3700 AA Zeist

Servicelijn: 0900 - 1962
(  0,20/min)
Fax 030 - 6930408
info@wnf.nl
www.wnf.nl

for a living planet®

berggorilla

diadeem-sifaka (halfaap)

addax (antilope)

sneeuwpanters

leeuw, jong

Ethiopische wolven